

DËNIMI I FSHEHUR

Hyrje

Diskutimet në favor dhe kundër të drejtës për të votuar nga personat që vuajnë/kanë vuajtur burgim për shkak të kryerjes së një veprë penale ka qënë dhe vijojnë të jenë të pranishme gjërësisht si në debatet akademike ashtu edhe në diskursin politik. Tashmë është pranuar edhe në vendet me demokraci të konsoliduar se vendosja e kufizimeve në ushtrimin e së drejtës së votës dhe/ose për t'u zgjedhur për shkak të shtetësisë, moshës, kapacitetit mendor (zotësisë për të vepruar) dhe rezidencës janë gjerësisht të pranuar. Por cilat janë këto kufizime konkrete dhe kush mund t'i vendosë ato? Në rastin e personave që vuajnë dënimin heqja e së drejtës së votës duhet të vendoset nga gjykata, mund të urdhërohet automatikisht nga një akt i Parlamentit apo nga ndonjë akt tjetër i pushtetit ekzekutiv? A duhet që heqja e së drejtës për të votuar dhe/ose për t'u zgjedhur të jetë pasojë e pandashme dhe automatike vendimit të dënimit nga gjykata apo ky kufizim mund të jetë pjesë e veçantë e dispozitivit të vendimit? Në fund të fundit një pyetje e përgjithshme ka nevojë për përgjigje: a duhet të votojnë të burgosurit?

Pyetje të tilla dhe përpjekja për përgjigje të tyre të çojnë pashmangshmërisht në një sërë konsideratash të tilla si qëllimi dhe objektivat shoqërorë të dënimit, përfshirja dhe përjashtimi social i atyre që dënohen nga gjykata e një vendi, nevoja e një reformimi penal të sistemit të drejtësisë, etj.

Pavarësisht se fusha e debatit për një temë të tillë është shumë e gjerë, ky shkrim fokusohet vetëm në rolin e “garantit” pra të atij që bën interpretimin përfundimtar të Kushtetutës – Gjykatës Kushtetuese - në shqyrtimin e një çështjeje të tillë.

Interpretimi konsistent i dispozitave të Kushtetutës dhe epërsia e të drejtave themelore të garantuara nga Konventa Europiane për të Drejtat e Njeriut

Gjykata Kushtetuese, në jurisprudencën e saj, ka theksuar se çdo normë kushtetuese ka një lidhje të caktuar me normat e tjera dhe, së bashku, ato formojnë një tërësi normash të harmonizuara. Çdo normë e saj duhet të interpretohet në mënyrë që të jetë e pajtueshme me parimet themelore kushtetuese. Nëpërmjet interpretimit që i bën normave ose termave konkretë të Kushtetutës, Gjykata ka për qëllim të përcaktojë standardet kushtetuese mbi të cilat duhet të mbështetet veprimtaria e organeve kushtetuese dhe kërkesat në ushtrimin e veprimtarisë së tyre vendimmarrëse.¹

Teksti i Kushtetutës dhe roli i Gjykatës Kushtetuese duhet të udhëhiqet nga parimi juridik i *Interpretimit Konsistent*. Sipas këtij parimi, gjykatat e një vendi, përfshirë edhe Gjykatën Kushtetuese, duhet të interpretojnë ligjin e brendshëm, përfshirë edhe Kushtetutën, në përputhshmëri dhe jo në kontradiktë me detyrimet ndërkombëtare që ka marrë përsipër shteti. Ky parim është ndërkombëtarisht i njohur në legjisllacion dhe në jurisprudencën e

---

¹ Vendimi i Gjykatës Kushtetuese nr. 29, datë 30.06.2011. Një rast ilustrues i zbatimit të këtij parimi është vendimi nr. 29, datë 21.10.2009 i Gjykatës Kushtetuese në të cilin ajo ka theksuar se: “Gjykata vlerëson të shprehur fillimisht për lidhjen që ekziston midis nenit 78, pika 1 të Kushtetutës dhe parimeve të sanksionuara nga nenet 1, 2 dhe 4 të Kushtetutës. Kjo për arsye se norma kushtetuese që përcakton rregulla për vendimmarrjen e Kuvendit nuk mund të interpretohet si një normë e izoluar, por duhet parë në harmoni me normat që sanksionojnë parimin e sovranitetit të popullit dhe shtetit të së drejtës.”

vendeve të tjera psh Mbretëria e Bashkuar ², Holanda³, Polonia,⁴ Shtetet e Bashkuara të Amerikës⁵, etj. Ky parim është rrjedhojë e logjikshme kryerjes në mirëbesim të detyrimeve ndërkombëtare të shtetit, ose *pacta sunt servanda* (neni 26 dhe neni 27 i Konventës së Vjenës “Për të drejtën e traktateve” dhe neni 5 dhe neni 122 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë). Parimi *pacta sunt servanda* presupozon se shteti është i detyruar të sigurojë një mekanizëm efektiv të implementimit të detyrimeve ndërkombëtare që ai merr përsipër me vullnetin e tij të lirë. Duke iu referuar dhe thirrur në ndihmë parimin e interpretimit konsistent të Kushtetutës, gjykatat e brendshme, përfshirë edhe Gjykatën Kushtetuese, mund dhe duhet të ndalojnë organet dhe pushtetet e tjera të thyejnë dhe shkulin detyrimet e veta ndërkombëtare, veçanërisht në fushën e të drejtave të njeriut, të njohura dhe të pranura në katalogun kryesor të tyre, Konventa Europiane për të Drejtat dhe Liritë Themelore të Njeriut.

Gjykata Kushtetuese Federale e Gjermanisë në 2014, në çështjen *Görgülü*, theksoi se: “*Teksti i Konventës dhe jurisprudenca e zhvilluar nga Gjykata Europiane për të Drejtat e Njeriut shërben në nivelin e ligjit kushtetues, sepse udhëheq në interpretim për të vendosur përmbajtjen dhe qëllimin e të drejtave themelore dhe parimeve kushtetuese të Ligjit Themeltar, duke siguruar se kjo gjë nuk të çon në kufizim apo reduktim të mbrojtjes së të drejtave themelore të njeriut sipas Ligjit Themeltar. Përsa kohë që të gjitha standartet metodologjike lënë mundësi për interpretim dhe peshim të interesave, gjykatat gjermane duhet t'i japin prioritet interpretimit në përputhje me Konventën.*”⁶

Një përjasje e tillë e interpretimit të Kushtetutës prej Gjykatës Kushtetuese duhet të sigurojë, në masën më të madhe të mundshme, interpretimin përfundimtar të dispozitave të Kushtetutës së Shqipërisë në lidhje me traktatet ndërkombëtare për të drejtat e njeriut dhe në përputhje me jurisprudencën e zhvilluar nga mekanizmat garantues të zbatimit të tyre, siç është Gjykata Europiane për të Drejtat e Njeriut. Interpretimi i Kushtetutës “*në harmoni me Konventën në mënyrë të tillë që të koordinohen efektet e tyre dhe të shmanget ndonjë konflikt mes tyre*” është standart i zbatimit të këtyre dy dokumentave themeltarë, i vendosur tashmë nga Gjykata Europiane për të Drejtat e Njeriut në çështjen *Anchugov and Gladkov v Russia*.⁷ Një deklaram i tillë normativ, të dikton, *a contrario*, se në ato raste kur interpretimi i supozuar i një të drejtë themelore të njeriut që paraqitet në tekstin e Kushtetutës së Shqipërisë, siç është rasti i nenit 6/1 dhe nenit 179/1 të saj, garanton një nivel më të vogël mbrojtjeje sesa ai që të ofron dispozita analoge në Konventën Europiane për të Drejtat e Njeriut, kjo duhet të përbëjë shkak që kjo situatë të shihet nën këndvështrimin lirive të të drejtave themelore të njeriut dhe kufizimeve të tyre të parashikuara në nenin 17, në nenin 5 dhe në nenin 122 të Kushtetutës, me qëllim që mbrojtja që i ofrohet individit të sillet në standartin e kërkuar të respektimit të tyre nga parimet e përgjithshme të së drejtës ndërkombëtare dhe të detyrimit të shtetit shqiptar

² Ligji për të Drejtat e Njeriut 1998, parashikon në nenin 3: “1. Për aq sa është e mundur të bëhet kjo gjë, ligji dhe aktet nënligjore duhet të lexohen dhe t’u jepet interpretim në mënyrën që është e përputhshme me të drejtat e Konventës [Europiane për të Drejtat e Njeriut].”

³ Gjykata e Lartë e Hollandës (Hoge Raad der Nederlanden) *TSM Compagnie d’Assurance Transports v. Geisseler Transport AG*. 16.11.1990. NJ 1992/107.

⁴ Gjykata e Lartë e Polonisë (Sąd Najwyższy) Ëyrok z dnia 29 listopada 2005 r. II PK 100/05.

⁵ Gjykata e Lartë e SHBA (United States Supreme Court), *Murray v. The Charming Betsey*, 6 U.S. 2 Cranch 64, 118 (1804) (“... Një akt i Kongresit nuk duhet kurrë të interpretohet se shkel ligjin ndërkombëtar, në rast se mbetet ndonjë interpretim tjetër”).

⁶ Gjykata Kushtetuese Federale e Gjermanisë (Das Bundesverfassungsgericht), 14.10.2004, 2 BvR 1481/04. § 32, 62.

⁷ Vendim i Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut në çështjen *Anchugov and Gladkov v Russia*, aplikimet nr. 11157/04 dhe 15162/05, vendim i datës 4 korrik 2013, paragrafi 111 i vendimit.

ndaj Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut.

Ky konkluzion është arritur gjithashtu edhe nga Gjykata Kushtetuese kur ajo ka arritur në përfundimin se: *“Sipas parimeve kryesore të së drejtës ndërkombëtare, të cilat kanë gjetur pasqyrimin e tyre të plotë në Kushtetuten e Re, shtetet si subjekte të kësaj të drejte, janë të detyruara të përmbushin të gjitha angazhimet, që ato i kanë marrë përsipër për t’i realizuar. Përndryshe, në rast mospërmbushje të këtyre detyrimeve dhe angazhimeve ndërkombëtare, shtetet përkatëse nuk do të mund t’i shmangen përgjegjësisë, e cila zakonisht shfaqet shumëplanëshe, por që ndikimin më të madh e ka kryesisht në aspektin politik, juridik, ekonomik dhe social. E parë në këtë këndvështrim, Kushtetuta është hartuar duke u bazuar edhe në parimet që sanksionon Statuti i Këshillit të Evropës, ku në nenin 3 të tij thuhet: “Çdo anëtar i Këshillit të Evropës pranon parimin e përparësisë të së drejtës dhe parimin në bazë të të cilit çdo person nën juridiksionin e saj duhet të gëzojë të drejtat e njeriut dhe liritë themelore”.*⁸

21. *Çdo dispozitë e Kushtetutës duhet të interpretohet në mënyrë që të jetë e pajtueshme me parimet themelore kushtetuese. Kjo për arsye se çdo dispozitë kushtetuese ka një lidhje të caktuar me dispozitat e tjera dhe së bashku ato formojnë një tërësi normash të harmonizuara. Për pasojë, asnjë dispozitë e Kushtetutës nuk mund të nxirret jashtë kontekstit të saj dhe të interpretohet më vete”.*⁹

Neni 6/1, neni 45, paragrafi i tretë dhe neni 179/1 i Kushtetutës nuk duhet të shihen dhe të interpretohen si norma të izoluara të saj, por përkundrazi ato kanë një lidhje të caktuar me normat e tjera kushtetuese dhe së bashku, formojnë një tërësi normash të harmonizuara dhe duhet të interpretohen në atë mënyrë që të jenë të pajtueshme me parimet themelore kushtetuese, të përcaktuara konkretisht në Preambulën e Kushtetutës për garantimin e të drejtave dhe lirive themelore të njeriut, nenin 4, nenin 5, nenin 15, nenin 17, nenin 29, nenin 30 dhe nenin 122 të Kushtetutës.

I vetmi rast kur një marrëveshjeje ndërkombëtare i njihet statusi i normës kushtetuese është ai i Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut, dhe kjo për të drejtat që kjo Konventë parashikon (neni 17 i Kushtetutës). Nën këtë këndvështrim paragrafi i tretë i nenit 122 të Kushtetutës parashikon epërsinë e normave të nxjerra nga organizata supranacionale mbi “të drejtën e vendit”. Në këtë rast nuk është përdorur në Kushtetutë termi “ligj”, por “e drejta”. Nga ana tjetër “e drejta e vendit” është në radhë të parë Kushtetuta, pra rezulton se këto norma të nxjerra në rastin konkret nga Konventa Europiane e të Drejtave të Njeriut dhe jurisprudenca e Gjykatës së Strasburgut kanë epërsi mbi vetë normat kushtetuese. Gjithashtu, epërsia e dispozitave të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut dhe jurisprudenca e Gjykatës së Strasburgut zbatohen në mënyrë të drejtëpërdrejtë në Republikën e Shqipërisë pikërisht për shkak të parashikimit të tyre në nenin 17, dhe kjo përbën kushtin e parë të epërsisë së tyre edhe mbi neni 6/1, neni 45, paragrafi i tretë dhe neni 179/1 të Kushtetutës, në rastin më të keq të interpretimit të tyre si norma të izoluara.

Në ato raste kur mund të lindin interpretime të ndryshme për tekstin e neneve të saj në raport me rrethanat konkrete në gjykim, Gjykata Kushtetuese duhet t’i japë preferencë dhe të udhëhiqet nga parimi sipas të cilit normat kushtetuese, legjislacioni i brendshëm dhe

⁸ Vendimi nr. 65, datë 10.12.1999 i Gjykatës Kushtetuese.

⁹ Vendimet nr. 24, datë 9.06.2011 dhe nr. 29, datë 21.10.2009 të Gjykatës Kushtetuese.

çdo akt tjetër që del në zbatim të tyre nuk duhet të eliminojnë të drejtat themelore të individit, veçanërisht në raport me Konventën Europiane për të Drejtat dhe Liritë Themelore të Njeriut.

Edhe akti administrativ mund të jetë “dënim penal”

Gjykata Europiane për të Drejtat e Njeriut, në jurisprudencën e saj, ka theksuar se për të vendosur për ekzistencën e një “akuze/dënim penale”, është e nevojshme të merren në konsideratë tre faktorë: (i) kualifikimi ligjor i masës në fjalë në ligjin e brendshëm, (ii) thelbi i natyrës së masës së dhënë, (iii) natyrën dhe shkallën e ashpërsisë së sanksionit. Ky njihet në këtë jurisprudencë si “Testi Engel”.¹⁰

Për më tepër këto kritere janë alternative dhe jo kumulative. Që të zbatohet neni 6, paragrafi 1 dhe neni 7 i Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut, në zbatim të fjalëve “akuzë penale”, mjafton që shkelja në fjalë të jetë “penale” në natyrën e saj për nga këndvështimi i Konventës, ose duhet ta ketë bërë personin në fjalë përgjegjës për një sanksion i cili për shkak të natyrës dhe shkallës së ashpërsisë i përket në përgjithësi “sferës penale”.¹¹

Në çështjen *Grande Stevens v Italy* Gjykata Europiane për të Drejtat e Njeriut përcaktoi se gjobat e vëna nga COSNOB [Komisioni i Kompanive Kombetare dhe Bursës] ishin natyrë penale, duke theksuar se: “gjobat e vëna dhe ndalimet e bëra bazoheshin në rregulla të cilat ishin së bashku sigurose, përkatësisht t’i ndalonin aplikantët për të rimarrë përsëri aktivitetin e tyre në fjalë dhe ndërshkuese sepse ndërshkojnë një sjellje që është sjellje e paligjshme.

Gjithashtu në rastin në shqyrtim aplikantët kanë marrë përfundimisht gjoba që variojnë nga 500 000 euro deri në 3 000 000 euro dhe zoti Grande Stevens dhe zoti Marrone janë të ndaluar nga administrimi, menaxhimi ose supervizimi i kompanive të listuara në bursë për një periudhë nga dy deri në katër muaj. Ky sanksion i fundit [dmth ndalimi për të administruar, menaxhuar dhe supervizuar kompani] ishte i tillë që kompromentonte integritetin e personave në fjalë dhe gjithashtu edhe në konsideratë me shumat e gjobës ato ishin në mënyrë të padiskutueshme të ashpra dhe kishin implikacione financiare për aplikantët.

Për sa më sipër, duke marrë në konsideratë ashpërsinë e dënimeve të dhëna dhe për të cilat aplikantët ishin përgjegjës, Gjykata konsideron se sanksionet në diskutim për shkak të ashpërsisë ishin penale për nga natyra e tyre.

[Sipas ligjit italian] vendosja e këtyre sanksioneve administrative përbënte edhe humbje të përkohshme të nderit për përfaqësuesit e kompanive të përfshira, dhe në rast se këto të fundit do të listohen në bursë, përfaqësuesit e tyre janë përkohësisht të ndaluar nga administrimi, menaxhimi ose supervizimi i kompanive të listuara për periudha që variojnë nga dy muaj në tre vjet. CONSOB mund të ndalonte kompanitë e listuara për të përfituar shërbimet e shkelësve për një periudhë deri në tre vjet dhe t’i kërkonte Urdhërave Profesionalë të pezullonin, në bazë të përkohshme, të drejtën individuale të tyre për të kryer aktivitetet profesional.”¹²

¹⁰ Vendim i Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut në çështjen *Engel and Others v. the Netherlands*, aplikimet nr. 5100/71; 5101/71; 5102/71; 5354/72; 5370/72, vendim i datës 8 qershor 1976, paragrafi 82.

¹¹ Vendim i Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut në çështjen *Jussila v. Finland*, aplikimi nr. 73053/01, vendim i datës 23 nëntor 2006, paragrafi 30-31 dhe çështjen *Zaicevs v. Latvia*, aplikimi nr. 65022/01, vendim i datës 31 korrik 2007 paragrafi 31.

¹² Vendim i Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut në çështjen *Grande Stevens v Italy*, aplikimi nr. 18640/10, vendim i datës 4 mars 2014, paragrafët 97-98-99.

Në vendimin nr. 33, datë 8.06.2016 Gjykata Kushtetuese për herë të parë permendi dhe zbatoi në jurisprudencën e saj “Testin Engel”, madje në këtë vendim ajo konkludoi se: “Në vështrim të sa më sipër, Gjykata vlerëson se ashpërsia e gjobave në rastin konkret është e tillë sa ato në thelb shndërrohen në dënime penale.”

Një masë ndëshkuese që jepet ndaj një personi për shkak se ka kryer një veprim që është i ndaluar të kryhet ose nuk ka kryer një veprim që kërkohet të kryhet si detyrim prej tij, nuk pushon së qëni “ndëshkim” (penalty) për zbatim të nenit 6, paragrafi 1 dhe nenit 7 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut për shkak se është hartuar me bazë ligjore një ligj të ndryshëm nga Kodi Penal ose është miratuar nga një organ administrativ. Në jurisprudencën e Gjykatës së Strasburgut të tillë shembuj janë me dhjetëra psh:

- i) gjobë për shkak të shkeljes së kodit rrugor.¹³
- ii) gjobë për shkak të shkeljes së ligjit së taksave.¹⁴
- iii) urdhër që i përket privilegjeve dhe kompetencave të parlamentit.¹⁵

Koncepti i “dënimit” në nenin 7 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut është i njëjtë me atë që parashikohet në nenin 6, paragrafi 1 i Konventës dhe që përbën për këtë jurisprudencë një koncept autonom.¹⁶ Duke qënë se përfshihet në këtë fushë, pra si sanksion penal, edhe aktet administrative që dalin nga zbatimi i ligjit – të kujtdo institucioni qofshin - përbëjnë ndërshtim me natyrë penale. Pikërisht për këtë shkak aktet administrative që dalin në zbatim të ligjit nr. 138/2015 “Për garantimin e integritetit të personave që zgjedhen, emërohen ose ushtrojnë funksione publike” për ndalimet për t’u zgjedhur dhe/ose për të zgjedhur përbëjnë “sanksion me natyrë penale” që mbështet në një ligj që i është dhënë fuqi prapavepruese ka shkelje të nenit 7 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut dhe të nenit 29 të Kushtetutës që ndalon absolutisht dhënien e sanksioneve penale me natyrë paravepruese dmth dënim që nuk ka qënë parashikuar me ligj në kohën e kryerjes së veprës penale.

Në një rrafsh më praktik, aplikantëve në çështjen *Grande Stevens v Italy* për shkak se ishin dënuar me gjobë dhe me ndalim për të qënë menaxher, administrator ose supervizues në kompanitë e listuara në bursë për një periudhë dy-katër mujore, Gjykata e Strasburgut konsideroi ndalimi dhe gjoba përbënin sanksione me natyrë penale, dhe për pasojë gëzojnë mbrojtjen e nenit 6, paragrafi 1 dhe për këtë shkak edhe të nenit 7 të Konventës Europiane dhe ndërshkoi shtetin italian për shkelje.

Ligji nr. 138/2015 dhe zbatimi i parimit të mirënjohur të proporcionalitetit

---

¹³ Çështja *Öztürk v. Germany*, paragrafët 9,11,18-21,51-53.

¹⁴ Vendim i Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut në çështjen *Bendenoun v. France*, aplikimi nr.12547/86, vendim i datës 24 shkurt 1994 dhe çështja *A.P., M.P. and T.P. v. Sëitserland*, aplikimi nr. 71/1996/690/882, vendim i datës 29 gusht 1997.

¹⁵ Vendim i Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut në çështjen *Demicoli v. Malta*, aplikimi nr.13057/87, vendim i datës 27 gusht 1991, paragrafi 9, 11, 12-13, 20, 32-33.

¹⁶ Vendim i Gjykatës Europiane për të Drejtat e Njeriut në çështjen *Grande Stevens v Italy*, aplikimi nr. 18640/10, vendim i datës 4 mars 2014, paragrafi 94 dhe çështjen *Ëelch v United Kingdom*, aplikimi nr. 17440/90, vendim i datës 9 shkurt 1995, paragrafi 27.

Gjykata Kushtetuese ka evidentuar në vijimësi kriteret kushtetuese që duhet të respektohen nga ligjvënësi në rastin e kufizimit të të drejtave dhe lirive themelore të njeriut. Sipas nenit 17 të Kushtetutës, kufizime të të drejtave dhe lirive kushtetuese mund të vendosen nëse përmbushen disa kushte: të vendosen me ligj, për një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve; duhet të jenë në përpjesëtim me gjendjen që i ka diktuar ato (parimi i proporcionalitetit/përpjestueshmërisë); të mos cenojnë thelbin e lirive dhe të drejtave; dhe në asnjë rast të mos tejkalojnë kufizimet e parashikuara në Konventën Europiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNJ). Pra, kjo dispozitë kushtetuese kërkon vlerësimin e domosdoshmërisë së ndërhyrjes ligjore të shtetit, në varësi të natyrës së të drejtës, të karakterit të interesit publik që duhet të mbrohet, të rrethanave konkrete që e diktojnë një ndërhyrje në minimum dhe sa më pak të dëmshme nga pikëpamja e të drejtave të njeriut.¹⁷

47. Kushtetua, nëpërmjet referimit të KEDNJ, i ka dhënë këtij dokumenti vlerën e standardit kushtetues përsa i përket kufizimit të të drejtave të njeriut. Ligjvënësi nuk mund të vendosë kufizime që tejkalojnë ato të parashikuara nga KEDNJ, por ai nuk pengohet, që nëpërmjet legjisacionit, të zgjerojë hapësirën e të drejtave dhe lirive dhe t'i japë një dimension më të madh realizimit të mbrojtjes së individit. Në këtë kuptim, Gjykata merr parasysh dhe jurisprudencën e Gjykatës Europiane të të Drejtave të Njeriut, e cila i ka dhënë jetë standardeve të KEDNJ nëpërmjet zbatimit të tyre në çështjet konkrete. GJEDNJ është shprehur "sa herë që një shtet mundohet të mbështetet në parimin e "demokracisë së aftë të mbrojtë vetveten" në mënyrë që të justifikojë ndërhyrjen në të drejtat e njeriut, ai duhet të vlerësojë me shumë kujdes qëllimin dhe pasojat e masave që ndërmerret, për të siguruar arritjen e balancës së lartpërmendur.¹⁸

48. Parimi i proporcionalitetit kërkon që periudha e përjashtimit të jetë e kufizuar dhe të marrë në konsideratë rrethanat individuale. Kohëzgjatja e përjashtimit nga një funksion publik duhet të varet nga njëra anë nga progresi në vendosjen e një shteti demokratik të së drejtës dhe nga ana tjetër nga mundësia për një ndryshim pozitiv në sjelljen dhe qëndrimin e subjektit. Gjykata vëren se sanksionet që parashikon ligji [për pastërtinë e figures] vendosen për një kohë të papërcaktuar. Ajo thekson se, përdërisa qëllimi është të largojë nga detyra personat me sjellje antidemokratike, periudha kohore gjatë së cilës do të shtrihet kontrolli duhet të jetë e kufizuar, pasi aktivitetet e kryera në të kaluarën nuk përbëjnë një provë përfundimtare të sjelljes aktuale apo të sjelljes në të ardhmen të individit.¹⁹

Shtetet anëtare të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut gëzojnë një marzh të gjerë vlerësimi përsa i takon kushteve për të drejtën e votes së përgjithshme [këtu përfshihet edhe e drejta për t'u zgjedhur]. Gjithsesi, këto kushte nuk mund kurrsesi të tilla që të zvogëlojnë të drejtën e votës në atë masë që eliminojnë thelbin e saj dhe të privojnë nga efektiviteti i saj. .. ato duhet të ndjekim një qëllim legjitim dhe mjetet e përdorura nuk duhet të jenë joproporcionale.²⁰

¹⁷ Vendimet nr. 39, datë 16.10.2007 dhe nr. 41 datë 16.11.2007 të Gjykatës Kushtetuese.

¹⁸ Vendimet nr. 24, datë 13.06.2007 dhe nr. 9, datë 23.03.2010 të Gjykatës Kushtetuese.

¹⁹ Vendimi nr. 9, datë 23.03.2010 i Gjykatës Kushtetuese.

²⁰ Shih për më gjerë vendime të Gjykatës Europiane të Drejtësisë: Case C-145/04 *Spain v. United Kingdom* [2006] ECR I-7917 (Gibraltar) dhe Case C-300/04 *Eman and Sevinger v. College van burgemeester en éethouders van Den Haag* [2006] ECR I-8055 (Aruba).

Ligji nr. 138/2015 në tekstin e tij - neni 2, neni 3, neni 4 dhe neni 15 – parashikon pa asnjë dyshim kufizim të së drejtës për t'u zgjedhur. Kufizimet e vendosura nga ligjvënësi duhet të përmbushin kriteret e përcaktuara në nenin 17 të Kushtetutës dhe pikërisht që kufizimi duhet të bëhet me ligj për një interes publik ose për mbrojtjen e të drejtave të të tjerëve, të jetë në përpjesëtim me gjendjen që e ka diktuar atë, të mos çenojë thelbin e së drejtës dhe të mos tejkalojë kufizimet e parashikuara në Konventën Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

Strategjia e ndërhyrjes së ligjvënësit duhet të respektojë kriteret e mëposhtme:

- (i) nëse objektivi i ligjvënësit është mjaftueshëm i rëndësishëm për të justifikuar kufizimin e së drejtës;
- (ii) nëse masat e marra janë të lidhura në mënyrë të arsyeshme me objektivin - ato nuk mund të jenë arbitrare, të padrejta, ose të bazuara mbi vlerësime alogjike;
- (iii) nëse mjetet e përdorura nuk janë më të ashpra se sa duhen për të arritur objektivin e kërkuar - sa më të mëdha efektet e dëmshme të masës së përzgjedhur, aq më tepër duhet të jetë i rëndësishëm objektivi për t'u arritur, në mënyrë që masa të justifikohet si e nevojshme.

Pra në thelb të parimit të proporcionalitetit qëndron ekuilibrimi i drejtë i interesave, vlerësimi objektiv i tyre, si dhe shmangia e konfliktit nëpërmjet përzgjedhjes së mjeteve të duhura për realizimin e tyre.²¹ Jurisprudenca kushtetuese, veçanërisht për sa u takon mjeteve të përdorura, është shprehur se ligjvënësi duhet të zbatojë mjete të tilla ligjore, të cilat duhet të jenë efektive, d.m.th. të zgjedhura në mënyrë të tillë që të jenë të përshtatshme për realizimin e synimeve që ndiqen. Përdorimi i këtyre mjeteve duhet të jetë i domosdoshëm, gjë që do të thotë se synimi nuk mund të arrihet me mjete të tjera. Domosdoshmëria ka të bëjë, gjithashtu, edhe me përdorimin e mjeteve më pak të dëmshme për subjektet që u cenohen të drejtat dhe liritë. Kushti i përpjesëtimit të kufizimit me gjendjen që e ka diktuar, konkretizohet në kërkesën e domosdoshmërisë, dobishmërisë dhe proporcionalitetit, në kuptimin strikt të kufizimeve të imponuara. Respektimi i këtyre kushteve kërkon një analizë të kujdesshme në çdo rast konkret, duke ballafaquar interesin publik që dikton kufizimin me ato të drejta që si rezultat i tij i nënshtrohen kufizimit, si dhe duke vlerësuar edhe mënyrën e kufizimit.²²

Çështja kryesore është nëse ky kufizim në këtë masë dhe me këtë shtrirje respekton thelbin e së drejtës për t'u zgjedhur dhe se kufizimet janë arbitrare, të padrejta, ose të bazuara mbi vlerësime alogjike. Në kontekstin e nenit 17 të Kushtetutës së Shqipërisë respekti për thelbin e së drejtës kushtetuese për t'u zgjedhur shërben si një detyrim me natyrë absolute për t'u respektuar, barrierë e pakalueshme kushtetuese dhe "kufizim të kufizimeve". Ndërkohë përcakimet e bëra në nenin neni 2, neni 3, neni 4 dhe neni 15 të ligjit nr. 138/2015, pa mëdyshjen më të vogël, e asgjesojnë totalisht këtë drejtë dhe kështu nuk bëhet më fjalë për kufizim në ushtrimin e saj, siç e kërkon kushtetuta dhe Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut, por në shkatërrimin tërësor të saj.

Në vendimin nr. 33, datë 8.06.2016, Gjykata Kushtetuese ballafaqoi pasojat që vijnë për individin duke iu referuar veprave penale në lidhje me taksat dhe tatimet të përcaktuara në Kodin Penal dhe sanksioneve që ishin parashikuar në ligjin nr. 99/2015 "Për disa

²¹ Vendimet nr. 52, datë 05.12.2012 dhe nr.1 datë 06.02.2013 të Gjykatës Kushtetuese.

²² Vendimet nr.16, datë 25.07.2008 dhe nr. 52, datë 05.12.2012 të Gjykatës Kushtetuese.

ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9920, datë 19.05.2008 “Për procedurat tatimore në Republikën e Shqipërisë”. Gjykata Kushtetuese konstatoi se fshehja e të ardhurave dhe mospagimi i taksave dhe tatimeve, sipas neneve 180 dhe 181 të Kodit Penal janë krime të dënueshme me gjobë dhe burgim dhe masa e gjobës që duhet të paguajë tatimpaguesi në rast të kryerjes së këtyre krimeve varion nga 100 mijë lekë deri në 10 milionë lekë. Ndërsa ndryshimi në aparatet matëse dhe prishja e shenjave të bllokimit apo pezullimit të veprimtarisë tregtare përbëjnë kundravajtje penale, sipas neneve 182 dhe 182/a të Kodit Penal dhe tatimpaguesi mund të gjobitet nga 50 mijë lekë gjer në 3 milion lekë.

Gjykata Kushtetuese duke krahasuar masën e gjobave për krimet në fushën e taksave dhe tatimeve sipas Kodit Penal, që varion nga 100 mijë lekë deri në 10 milionë lekë, me masën e gjobave të parashikuara nga ligji nr. 99/2015 “Për disa ndryshime dhe shtesa në ligjin nr. 9920, datë 19.05.2008 “Për procedurat tatimore në Republikën e Shqipërisë”, konstatoi se këto të fundit jo vetëm janë disa herë më larta se ato të përcaktuara për kundërvajtjet penale në fushën e taksave dhe tatimeve, por e tejkalojnë kufirin e gjobave të parashikuara për krimet në atë fushë. Për rrjedhojë, Gjykata Kushtetuese vlerësoi se ndërhyrja e ligjvënësit në çështjen konkrete nuk ishte në përputhje me parimin e proporcionalitetit, dhe si e tillë cënonte lirinë ekonomike dhe të drejtën e pronës së tatimpaguesve, duke sjellë për pasojë një ndërhyrje thelbësore në gjendjen e tyre financiare dhe në thelbin e veprimtarisë ekonomike që ata ushtronin.

Besojmë se një analizë e tillë është nevojshme të kryhet edhe në çështjen konkrete të kushtetushmërisë së ligjit nr. 138/2015. Sipas nenit 35 të Kodit Penal “*Heqja e së drejtës për të ushtruar funksione publike, për një kohë jo më pak se pesë vjet, jepet detyrimisht ndaj personit që ka kryer një krim, që lidhet me detyrën, duke shpërdoruar funksionin publik ose ka kryer një krim, për të cilin gjykata ka caktuar një dënim me burgim jo më pak se dhjetë vjet.*

Heqja e së drejtës për të ushtruar funksione publike mund të jepet për një kohë nga tre deri në pesë vjet, kur gjykata ka caktuar një dënim nga pesë deri në dhjetë vjet burgim, dhe nga një deri në tre vjet, kur është caktuar dënimi deri në tre vjet burgim.”

Sipas ligjit nr.138/2015 “Për garantimin e integritetit të personave që zgjidhen, emërohen ose ushtrojnë funksione publike”:

i) Nuk mund të kandidojnë dhe as të zgjidhen deputetë në Kuvendin e Shqipërisë, kryetar bashkie apo këshilltar në këshillin bashkiak, dhe në çdo rast nuk mund të marrin një funksion **gjatë gjithë jetës** personat që janë dënuar me vendim gjyqësor të formës së prerë për kryerjen e veprimeve apo mosveprimeve që përbëjnë vepër penale, sipas neneve 73, 74, 75, 76, 77, 78, 78/a, 79, 79/a, 79/b dhe 79/c, 86, 87, 88 paragrafi i dytë, 89/a, 100, 101, 102, 102/a, 103, 104, 105, 106, 109, 109/b, 109/c, 110/a, 111, 114, 128/b, 135, 136, 140, 141, 143/a, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 230, 230/a, 230/b, 230/ç, 231, 232, 232/a, 232/b, 233, 234, 234/a, 234/b, 278 paragrafin e parë, të pestë e të gjashtë, 278/a, 282/a, 283, 283/a, 284/a, 287 i lidhur me kryerjen e një krimi të parashikuar në këtë paragraf, 333, 333/a e 334 të Kodit Penal;

ii) Për personat që kanë kryer veprimeve apo mosveprimeve që përbëjnë vepër penale, sipas neneve 110/c, 244, 245, 248, 248/a, 259, 260, 319, 319/ç, apo në fushën e zgjedhjeve, të parashikuar në Kreun X “Vepra penale që prekin zgjedhjet e lira dhe sistemin demokratik të zgjedhjeve” të Kodit Penal, **ndalimi për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit gjat 20 vjet** nga momenti i përfundimit të dënimit me burg, sipas vendimit gjyqësor të formës së prerë.

iii) Për personat kryerjen e një krimi, që nuk përfshihet në pikat (i) dhe (ii) për të cilin janë dënuar me jo më pak se 2 vjet burgim ndalimi për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit **zgjat 10 vjet** nga momenti i përfundimit të dënimit me burg, sipas vendimit gjyqësor të formës së prerë.

iv) Për personat që janë dënuar për kryerjen me dashje të një krimi që nuk përfshihet në pikat (i), (ii) dhe (iii) kur janë dënuar me jo më pak se 6 muaj burgim, ndalimi zgjat nga momenti i përfundimit të dënimit me burg, sipas vendimit gjyqësor të formës së prerë, **deri në momentin e rehabilitimit**, sipas nenit 69 të Kodit Penal.

v) Për personat që janë dënuar me një vendim jopërfundimtar nga një autoritet gjyqësor i një shteti anëtar të BE-së, SHBA-së, Kanadasë, Australisë, apo për të cilët është vendosur masë sigurimi personal dhe/ose është lëshuar një urdhër kërkimi ndërkombëtar nga autoritetet e një prej këtyre shteteve, për kryerjen apo tentativën e kryerjes së një prej veprave penale, të parashikuara në pikën 1, shkronja "a", të nenit 2 të ligjit nr. 138/2015, ndalimi për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit zgjat derisa nuk ka një vendim pafajësie në favor të tij. Ky ndalim është i vlefshëm edhe kur masa përkatëse e sigurisë personale është hequr, por personi vazhdon të ndiqet penalisht apo të gjykohet për veprën për të cilën është vendosur fillimisht masa e sigurisë personale dhe ende nuk është marrë një vendim gjyqësor në lidhje me fajësinë e personit.

vi) Për personat që janë dëbuar nga territori i një shteti anëtar të BE-së, SHBA-së, Kanadasë, Australisë, në lidhje me një prej rasteve të parashikuara në pikën 1, shkronjat "a", "b" dhe "c", të nenit 2 të ligjit nr. 138/2015 apo janë dëbuar për cenim shumë të rëndë dhe serioz të sigurisë publike të shtetit përkatës, kohëzgjatja e ndalimit për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit është:

- **përjetë për dëbim**, në lidhje me rastet e parashikuara nga pika (i),
  - **20 vjet për dëbim**, në lidhje me rastet e parashikuara nga pika (ii),
  - **10 vjet për dëbim**, në lidhje me rastet e parashikuara nga pika (iii),
- pavarësisht uljes së dënimit** për shkak gjykimi të shkurtuar apo procedure të ngjashme me të që passjell uljen e dënimi.

vii) Në rastet e **dëbimit me akt administrativ** për cenim shumë të rëndë dhe serioz të sigurisë publike të shtetit përkatës, ndalimi përcaktohet në përputhje me afatin e dëbimit, por **në çdo rast jo më pak se 10 vjet**.

Në analizë dhe ballafaqim të këtyre të dhënave rezulton qartazi se se ndërhyrja e ligjvënësit në ligjin nr. 138/2015 nuk është në përputhje me parimin e proporcionalitetit, cënon të drejtën për t'u zgjedhur, për të kandiduar për një një funksion publik ose për të ushtruar një funksion publik duke sjellë për pasojë një ndërhyrje thelbësore në të drejtën për t'u zgjedhur që shkon paradoksisht deri aty sa ajo të asgjësohet tërësisht duke ju mohuar për gjithë jetën. Nga ana tjetër kushtetushmëria ose jo e përcaktimeve të bëra në nenin 2, nenin 3, nenin 4 dhe nenin 15 të ligjit nr. 138/2015 duhet të shihet edhe nën këndvështrimin nëse ky ligj të ofron mundësinë e rishikimit të këtij kufizimi në kohë prej gjykatave të vendit, çështja e masës së shkarkimit dhe/ose përfundimit të mandatit dhe mohimi i kandidimit nuk shihet në karakteristikat individuale të çdo rasti konkret, por përkundrazi ofrohen sanksione me natyrë penale automatike dhe shumë drastike.

Kushtetushmëria e përcaktimeve të bëra nenin 2, nenin 3, nenin 4 dhe nenin 15 të ligjit nr. 138/2015, duhet gjithashtu të shihet edhe në raport me institutin e rehabilitimit të

parashikuar në Kodin Penal dhe që përbën një aspekt thelbësor të së drejtës penale. Mosmarrja dhe moskonsiderimi i tij në ligjin nr. 138/2015 e bën atë flagrant dhe unik në shkëlqen e ketëj parimi themelor të së drejtës penale.

Shkelja më flagrante e parimit të proporcionalitetit bëhet në rastin e ndalimit për t'u zgjedhur dhe për të zgjedhur të personave që kanë pasur një masë të sigurimit personal. Komisioni i Venecias në studimin e bërë për qartazi e ka shprehur karakterin antiKonventë dhe antikushtetues të një ndalimi të tillë kur thekson se:

“156. Në rastet kur personi nuk është dënuar ende, parimi i prezumimit të pafajësisë shkon kundër heqjes së të drejtave politike. Në mendimin e Komisionit të Venecias gjithsesi disa përjashtime mund të jenë proporcionale dhe legjitime, psh krimet që parashikohen në Statusin e Romës për Gjykatën Penale Ndërkombëtare.”²³

Masa e sigurimit personal në çdo rast ndjek një qëllim të ndryshëm dhe nuk mund të mbizotërojë mbi parimin e prezumimit të pafajësisë, derisa personi të jetë dënuar me vendim gjyqësor të formës së prerë. Ndaj vendosja e masës së sigurimit personal dhe/ose dëbimit si parakusht për përfundimin e parakohshëm të mandatit legjitim të kryetarit të bashkisë dhe heqjen e të drejtës për t'u zgjedhur përjetësisht në çdo funksion publik, përbën shkelje flagrante të parimit themeltar kushtetuese të prezumimit të pafajësisë që përbën njëkohësisht edhe një nga themelet e garancive europiane për të drejtat e njeriut.

Edhe një argument të fundit që pavarësisht renditjes nuk është më pak i rëndësishëm. Neni 45, paragrafi i tretë i Kushtetutës parashikon se *“Përjashtohen nga e drejta për t'u zgjedhur shtetasit që janë dënuar me burgim, me vendim përfundimtar të formës së prerë për kryerjen e një krimi sipas rregullave të përcaktuar me ligj të miratuar me tri të pestat e të gjithë anëtarëve të Kuvendit.”* Përcaktimet e bëra në nenin 6/1 dhe në nenin 179/1 të Kushtetutës, nuk duhet të shihen të ndara, por të lidhura thelbësisht me këtë nen. Përmbajtja e këtyre dy neneve të fundit nuk duhet të kuptohet se distancohet nga formulimi i nenit 45, paragrafi i tretë i Kushtetutës sepse edhe ligji që ka dalë në zbatim të nenit 45 dhe të nenit 6/1 dhe nenit 179/1 të Kushtetutës është i njëjtë dhe i vetëm (ligji nr.138/2015).

Ndërkohë ligji nr.138/2015 *“Për garantimin e integritetit të personave që zgjidhen emërohen ose ushtrojnë funksione publike”* parashikon në nenin 2, pika 2 ndalimin e së drejtës për t'u zgjedhur edhe ndaj personave:

“a) që janë dënuar me një vendim jopërfundimtar nga një autoritet gjyqësor i një shteti anëtar të BE-së, SHBA-së, Kanadasë, Australisë, apo për të cilët është vendosur masë sigurimi personal dhe/ose është lëshuar një urdhër kërkimi ndërkombëtar nga autoritetet e një prej këtyre shteteve, për kryerjen apo tentativën e kryerjes së një prej veprave penale, të parashikuara në pikën 1, shkronja “a”, të këtij neni. Për personat që plotësojnë kushtet e këtij paragrafi, ndalimet zbatohen në përputhje me pikën 5, të nenit 10, dhe pikën 1, të nenit 16, të këtij ligji;

b) që janë dëbuar nga territori i një shteti anëtar të BE-së, SHBA-së, Kanadasë, Australisë, në lidhje me një prej rasteve të parashikuara në pikën 1, shkronjat “a”, “b” dhe “c”, të këtij neni, apo janë dëbuar për cenim shumë të rëndë dhe serioz të sigurisë publike të shtetit përkatës.”

²³ Studim i Komisionit të Venecias në

[http://ëëë.venice.coe.int/ëebforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2015\)036-e](http://ëëë.venice.coe.int/ëebforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2015)036-e)

Ndërkohë po në nenin 4 të ligjit nr. 138/2015 parashikohet se:

“5. Për personat që parashikohen në shkronjën “a”, të pikës 2, të nenit 2, të këtij ligji, ndalimi për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit zgjat derisa nuk ka një vendim pafajësie në favor të tij. Ky ndalim është i vlefshëm edhe kur masa përkatëse e sigurisë personale është hequr, por personi vazhdon të ndiqet penalisht apo të gjykohet për veprën për të cilën është vendosur fillimisht masa e sigurisë personale dhe ende nuk është marrë një vendim gjyqësor në lidhje me fajësinë e personit.

6. Për personat e dëbuar sipas parashikimeve të germës “b” të pikës 2 të nenit 2 të këtij ligji, kohëzgjatja e ndalimit për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit është:

i) përjetë për dëbim, në lidhje me rastet e parashikuara nga neni 2, pika 2, shkronja “a”;
ii) 20 vjet për dëbim, në lidhje me rastet e parashikuara nga neni 2, pika 2, shkronja “b”;
iii) 10 vjet për dëbim, në lidhje me rastet e parashikuara nga neni 2, pika 2, shkronja “c”, pavarësisht uljes së dënimit për shkak gjykimi të shkurtuar apo procedure të ngjashme me të që passjell uljen e dënimit;

7. Në rastet e dëbimit me akt administrativ për cenim shumë të rëndë dhe serioz të sigurisë publike të shtetit përkatës, ndalimi përcaktohet në përputhje me afatin e dëbimit, por në çdo rast jo më pak se 10 vjet. “

Pra, ndërkohë që e drejta për t'u zgjedhur mund të kufizohet sipas Kushtetutës vetëm për personat që janë dënuar me vendim gjyqësor të formës së prerë për kryerjen e një krimi, nenet e mësipërme të ligjit nr. 138/2015, të paautorizuar nga delegimi kushtetues dhe në kundërshtim flagrant me përcaktimin kushtetues e shtrijnë ndalimin për t'u zgjedhur edhe kur nuk ka vendim gjyqësor të formës së prerë dmth që janë dënuar me një vendim jopërfundimtar nga një autoritet gjyqësor i një shteti anëtar të BE-së, SHBA-së, Kanadasë, Australisë, apo për të cilët është vendosur masë sigurimi personal dhe/ose është lëshuar një urdhër kërkimi ndërkombëtar nga autoritetet e një prej këtyre shteteve, ose për personat që parashikohen në shkronjën “a”, të pikës 2, të nenit 2, ligjit nr. 138/2015. Për këta ndalimi për kandidim, zgjedhje apo ushtrim të funksionit zgjat derisa nuk ka një vendim pafajësie në favor të tij dhe ky ndalim është i vlefshëm edhe kur masa përkatëse e sigurisë personale është hequr, por personi vazhdon të ndiqet penalisht apo të gjykohet për veprën për të cilën është vendosur fillimisht masa e sigurisë personale dhe ende nuk është marrë një vendim gjyqësor në lidhje me fajësinë e personit.

Konkluzion

Aktualisht Gjykata Europiane e të Drejtave të Njeriut po shqyrton çështjen *Silvio Berlusconi v Italy* dhe i duhet të vendosë mbi bazën e kërkesës së aplikantit për zbatimin prapaveprues të legjisllacionit antikorrupsion të Italisë. Në 27 nëntor 2013 ish- kryeministri i Italisë Berlusconi humbi mandatin në parlamentin italian për shkak të dënimit penal të dhënë nga një gjykatë italiane në 1 gusht 2013, e cila e dënoi atë për evasion fiskal. Humbja e mandatit në parlament u shkaktua si pasojë e zbatimit të ligjit nr. 190/2013 dhe të dekretit legjisllativ të 31 dhjetorit 2013 që parashikonte humbjen e postit publik për ata që janë dënuar me burgim për më shumë se 2 vjet për vepra penale që parashikojnë minimumin e dënimit 4 vjet.

Berlusconi ankohet në Gjykatën e Strasburgut se humbja e postit të anëtarit të Parlamentit Italian është në thelb një masë me natyrë penale, dhe sipas nenit 7/1 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut duhet të jetë subjekt i kërkesës për ndalimin e fuqisë prapavepruese të tij.

Mbetet për t'u parë në muajt në vijim cili do të jetë vendimi i Gjykatës së Strasburgut për këtë çështje dhe natyrisht ky vendim do të afektojë edhe legjislacionin shqiptar në këtë fushë, përse kohë e njëjta zgjidhje ligjore si në Itali është aplikuar edhe në Shqipëri me ligjin nr. 138/2015.

Në fushën e jurisprudencës së Gjykatës sonë Kushtetuese, ajo ka pasur dy herë rastin ta shqyrtojë një çështje të tillë në të dy komponentë kryesore të saj: 1- Fuqinë prapavepruese të ligjit nr. 138/2015 që prodhon vendime me natyrë penale; dhe 2 – zbatimin e parimit të proporcionalitetit. Në rastin e parë Gjykata Kushtetuese nuk e morri fare në shqyrtim kërkesën e ankuesit (vendimi nr. 24, datë 23.03.2017), ndërsa në rastin e dytë rrëzoi kërkesën për shkalljen antikushtetuese të pikave 4 të nenit 2 dhe 8 të nenit 4, si dhe nenit 12 të ligjit nr.138/2015 Për garantimin e integritetit të personave që zgjidhen, emërohen ose ushtrojnë funksione publike” (vendimi nr. 43, datë 5.06.2017).

Nën dritën e zhvillimeve të jurisprudencës së Gjykatës së Strasburgut dhe ndoshta në një distancë kohore të tillë ku emocionet politike të ditës në Shqipëri do të jenë më pak ndikuese, Gjykata Kushtetuese duhet të rivlerësojë vendimmarjen e saj në këtë çështje. Në rast të kundërt është vetëm çështje kohe kur Gjykata e Strasburgut të marrë vendim edhe për Shqipërinë.

BIBLIOGRAFIA:

Ewald, A. (2002), “Civil Death”: The Ideological Paradox of Criminal Disenfranchisement Law in the United States’, Wisconsin Law Review, 5, f. 1045– 137.

Grayling, C. (2014) 'Draft Voting Eligibility (Draft) Bill – Response to the Committee' ne: <http://www.parliament.uk/documents/joint-committees/Draft-Voting-Eligibility-Prisoners-Bill/Grayling-letter-to-Chair.pdf>

Mauer, M. (2011), 'Voting Behind Bars: An Argument for Voting by Prisoners', *Howard Law Journal*, 54, f. 549–66.

Ramsay, P. (2013) 'Faking Democracy with Prisoners' Voting Rights'. *London School of Economics Legal Working Paper* 7/2013', ne : http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2214813 [

Travis, J. (2002) 'Invisible Punishment: An Instrument of Social Exclusion' ne Mauer, M. & Chesney-Lind, M. (ed.), *Invisible Punishment: The Collateral Consequences of Mass Imprisonment*. New York: The New Press.

Hirst v United Kingdom, (No.1), Aplikimi no. 74025/01 (vendim i 30 Mars 2004) Hirst v United Kingdom, (No.2) [GC], Aplikimi no. 74025/01 (vendim i 6 tetor 2005)

Frodl v Austria, Aplikimi no. 20201/04 (vendim i 8 Prill 2010)

Scoppola v Italy (No. 3), Aplikimi no. 126/05 (vendim i 22 Maj 2012)